

BESZÉLGETÉS

„Lassan kezdem magamat

Néprajzkutató, író, szociográfus, bioméhész, környezetvédő – így határozza meg önmagát a Csinódon élő Sepsiszéki Nagy Balázs. Sepsiszentgyörgyön született, Magyarországon végzett egyetemet, 1995. szeptembere és 2004. júliusa között bejárta Székelyföld valamennyi települését, és kutatómunkájának eredményeként született meg a Székelyföld falvai a huszadik század végén című, négykötetes kiadvány. A kétyvörös családapa jelenleg Kovászna Megye Tanácsának turisztikai és megyeismertető kiadványszerkesztője. Családjával együtt tavaly kiköltözött Csinódba, egy 1050 méter tengerszint feletti magasságban álló kis házba (amint megjegyezte, magasabban laknak, mint Magyarország legmagasabb csúcsa, a Kékestető). A télen csaknem az ablakukig ért a hó.

– *Hogy is került ide Nagy Balázs?*

– A néprajzi munkám során, 1998. augusztus 23-án voltam először Csinódon, ugyanis arra vállalkoztam még budapesti egyetemistaként, hogy hazatérésem után bejárom Székelyföld összes települését, és eljutottam a csiki falvakba is. Akkor ismerkedtem meg Karácsony Gyula havasi mesemondóval, népzeneésszel, egy nagyszerű idős emberrel, akivel olyan lelki kapcsolat alakult ki, aminek köszönhetően még a nászéjszakámat is itt töltöttem, az Ó csinódi házában. Akkor fogalmazódott meg bennünk, hogy hosszú távon szeretnénk itt élni, a havason. Ez olyan különleges világ Székelyföldön belül is, amelyben valóban megvalósítható az, hogy a táj és az ember harmóniában éljen. Jó pár falut bejártunk ezt megelőzően, Sepsiszentgyörgyi tömbházlakásunkat akartuk eladni, és ott, a város környékén falura

Sepsiszéki Nagy Balázs: minden munkát el tudunk végezni a lóval

költözni, de sehol nem találtam meg ezt a lehetőséget, ahol ennyire tájba olvadva lehetne élni, mint itt, fent a hegyen. Nagyon zavart bennünket az, hogy a panellakásban nem tudunk környezettudatosan élni. Tulajdonképpen már tinédzserkoromban megfogalmazódott bennem: valahogy úgy kellene élni, hogy minél kevesebbet ártani a természetnek, sőt arra

nevelni a következő nemzedéket, hogy megőrizze ezt a földet, ezt a talpalatnyi zöldet az utódok részére is. Szerencsére, megértő társra találtam feleségemben, aki pedagógus – spanyol–angol szakos tanár – és a környezetvédelem, honismeret iránt is elkötelezett. Azóta, mióta felköltöztünk, elmondhatom, jelentős lépéseket tettünk abba az irányba, hogy

önellátókká váljunk. És ez a cél. Azért vettünk például traktor helyett lovat, hogy minél kevésbé függjünk az energiahordozóktól. Ezzel nem szennyezzük a levegőt, és az egyre dráguló üzemanyag helyett még csikónk is lesz majd, mert kancalovunk van, és egy lóval, itt – ami nekünk erdei munka, kerti munka, talajmunka – mindent el tudunk végezni.

– *Honlapot is létrehozott a településnek, amelyen többek között a biogazdálkodást népszerűsíti...*

– Igen, én működtetem a www.uzvolgye.info honlapot, amely azal a céllal jött létre, hogy ezeket a településeket népszerűsítse. A biogazdálkodás az én látásmódomban semmi újat nem jelent, lényegében olyanfajta gazdálkodás, amit nagyszüleink, dédszüleink annak idején végeztek. Nem használunk vegyszereket, nem használunk növényvédőszerket – mondhatnám inkább: mérgeket –, és itt fent, a hegyen lehet még olyan krumpelit vásárolni, ami nem műtrágyázott földben termett, ami nem volt kolorádóbogár ellen permetezve, de ugyanígy hagyma, murok, petrezselyem, káposzta, zöldpaszuly, bármilyen zöldségféle, ami itt, kilencszáz és ezer méter magasságban meg-

terem, előállítható úgy, hogy egyszerűen csak istállótrágyát használnak az előállításához, és kapát a gyomláláshoz. Ezenkívül öt évvel ezelőtt létrehoztam egy kis méhészetet, és ezt szeretném továbbfejleszteni. Hiszem, hogy a helybeli emberek abból a tevékenységből, amit most folytatnak, hosszú távon meg tudnak élni, fenn tudnak maradni, önellátók tudnak lenni, sőt tudnak annyi fölösleget termelni, hogy az ideáramló turizmust is ki tudják ezekkel a termékekkel szolgálni.

– *Ön turizmusszervezéssel is foglalkozik, de úgy tűnik, ez nem is egyszerűen turizmusszervezés, hanem amolyan mozgalmat, gondolkodásmódot szeretnének a feleségével együtt elindítani, továbbadni.*

– Így van. Amit mi elindítottunk, nem pénzorientált turizmus. Például néhány nappal ezelőtt este fél nyolckor, amikor én éppen lovagoltam a kertben a gyerekeimet, felbukkant egy fiatal házaspár, ismeretlenek, megjelentek, mert látták a honlapunkat, és eldöntötték, hogy felkeresnek. Nem jelentkeztek be, becsöppentek, megkérdezték, aludhatnak itt, azt mondtuk, nyugodtan, van egy kétszemélyes kis házikónk, addig ülnek itt, amíg jólesik. Figyelik azt, hogy mi hogy élünk, mit csinálunk, bejárják a környező tanyákat. Egyre több olyan ember jön ide, aki nyíltan kimondja, szívesen feladná a városi létét, és itt vásárolna területet, vagy Kászonban, vagy más csiki vagy háromszéki településen, és megpróbálná azt, amit mi most kísérleti jelleggel végzünk, hogy a városi létből kiszakadva önálló rendszert valósítsunk meg, de úgy, hogy mellette szellemi munkát végzünk. A feleségem a helyi tanítónő, és felnőttoktatással is foglalkozik a településen, tehát magyarrá tanítja írni-olvasni azokat, akiknek nem volt lehetőségük, hogy megtanuljanak, és éppen az ilyen becsöppentő turizmusnak köszönhetően jutottunk olyan információ birtokába, amit most a saját kertünkben szeretnénk megvalósítani. Ez a permakultúrák gazdálkodás. Ausztriában, az Alpokban egy Holzer nevű gazdálkodónak sikerült egy olyan tájharmoniót létrehoznia 45 hektáros birtokán, hogy most 1500 méter magasban citromot, szőlőt, több tucatnyi cseresznyefajtát, almát, tőköt, mindenféle zöldséget, gyümölcsöt elő tud állítani úgy, hogy nem kell beavatkozni a természet rendjébe, hanem megválasztja, melyik növény melyikkel társul szívesen, melyik az, ami védi a másikat, vagy elriasztja egyik a másikat az élősködőjét, és minimális emberi erőbefektetéssel nagyon jó terméshozamot ér el. Mi most alakítjuk át a szántóterületünket dombágyásos műveléssé, kísérleti jelleggel Csíksországon,

Úttalan utakon. Az útvijavítást és -karbantartást lehetetlenné teszi a folyamatos rönkszállítás

SEPSISZÉKI NAGY BALÁZZSAL

székely Don Quijoténak érezni”

Együtt a család. „A fiam könyvet ír arról, mit jelentett egy városi gyerekeknek kiköltözni családjával együtt a havasra...”

és bízom abban, hogy ami az Alpokban működik 1500 méteren, az itt, 1050 méteren is beválik. S ha nekünk ez sikerülni fog, szerintem le fognak másolni itteni gazdák meg más havasi térségben lakó emberek.

– *Hogyan telik a család egy napja?*

– Itt kilenc órakor kezdődik a tanítás. A feleségem a tanító-nő, a két gyerekkel lemennek az iskolába – összesen tizenhat 1–4. osztályos gyerek van beírva a helyi iskolába –, és kettőig oktat. Kettő után, fél háromra érnek haza, egy félóra séta reggel, egy félóra séta délután. Télen ez még izgalmasabb volt, ugyanis van egy pónilovunk, szánkó elé fogtuk, szánkóval vonultak le az iskolába meg haza. Nagy élmény volt a gyerekeknek. Délután egy kis lazítás, a gyerekek játszhatnak a szomszéd gyerekekkel, bújócskázhatnak, megvannak a társasjátékaik, természetesen utána tanulás, és bekapcsolódnak az állatok gondozásába, ellátásába. Mindenben lehet a gyerekeknek is számítani. Én még megtartottam a sepsiszentgyörgyi munkahelyemet, ami azt jelenti, hogy hetente két napot városban töltök, ilyenkor a feleségemre hárul a lovak ellátása, a juh, a tyúkok, a fűrjek, a kutyák, a macska gondozása. Egyébként mindig ott van a munka mellett a kikapcsolódás, a játék, a lovaglás, a szekerezés, a kirándulás, a gyógynövénygyűjtés, a gombászás. Gergő fiam nagyszerű gombaismerő, és a szabadidejét önkéntes módon arra

használja, hogy könyvet ír arról, mit jelentett egy városi gyerekeknek kiköltözni családjával együtt a havasra...

– *Csinód lehetne egy turistákat vonzó, különleges helye Székelyföldnek, de mostanság inkább a megközelíthetlenségéről vált hírhedtté...*

– Egy esztendeje, amióta felköltöttünk a hegyre, folyamatosan küzdök azért, hogy Csinód felé legyen járható út. Lassan kezdem magamat székely Don Quijoténak érezni, hiszen ebben az ügyben eredménytelen szélmalomharcot folytattam, s ugyanígy eredménytelenek voltak a telefon bevezetése érdekében tett próbálkozásaim is. Nem igaz, hogy a Rugát-tetőre nem lehet jó szándékkal egy jelerősítő antennát szereltetni! Nemcsak az út járhatatlan, hanem a nem létező falutáblára azt is ki lehetne írni, hogy térerőmentes és internetmentes övezet. Tavaly augusztusban meghívásomra Egerszéken ülésezett Hargita Megye Tanácsa, és a tanácsosok teljes összhangban meg is szavazták egy jókora összeget az akkor legnehezebben járható útszakasz javítására. Sajnos a munkálatok a decemberi fagyban kezdődtek, és csak tavasszal folytatódhat. Befejezettnek nem tekinthető ez a munka, hiszen átadva-átvéve még nem volt, de helyenként, főleg esős időben már ez a javított szakasz is kezd olyanná válni, mint amilyen egy évvel ezelőtt volt. Az útjavítást és -karbantartást lehetetlenné teszi a folyamatos rönkszállítás. Ezek a hatalmas, többnyire utánfutóval is felszerelt

nyerges vontatók hóolvadáskor és esős időben is folyamatosan közlekednek. Arra is van példa, hogy felborul vagy dagonyába ragad az ilyen autó is, mégse szüneteltetik a szállítást. Májustól vízierőmű építése kezdődött el az Úz-folyó alsó folyása és oldalvizei mentén. Ide naponta kőszállító teherautók tucatjai dübörögnek le, az amúgy is tönkretett úton. Az útviszonyok miatt az elmúlt hetekben két otthonszülés is volt, a központi boltos pedig csak úgy tudja ellátni áruval az üzletét, hogy autója kerekére júniusban is hólancot rak. Idefent minden drágább, mint a városban, tisztességes pénzkereseti lehetőség pedig alig van. Aki autót vásárolt,

az most nem tudja használni, vagy ha igen, akkor kénytelen sokat áldozni a javíttatásra. Ezeket a károkat ki téríti meg? Az a véleményem, hogy igazából senkit sem érdekel az itt élő közösség jelenlegi helyzete és jövője. Mindenki csak a maga pillanatnyi hasznát lesi. Tőlünk várják a megoldást, pedig a törvényeket, szabályokat nem mi hozzuk. Mi helyi szinten találunk megoldásokat. Példa erre, hogy a csikszentgyörgyi polgármester segítségének köszönhetően közmunkával nemrég községi útszakaszt javítottunk. De egy megyei út javítása, karbantartása nem a mi feladatunk. Nemrég Tibethez hasonlítottam ezt az elszigetelt

völgyet és rájöttem, lehet, hogy nem is kell ide jó út, mert csak így maradhat meg olyan, amilyen. De lehet, hogy még a rossz út sem véd meg mindentől.

– *Bár évekkkel ezelőtt megvásárolták a tanyát, és azóta minden nyarat Csinódban töltötték, a folyamatos csinódi lét, gondolom, mégis tartogatott meglepetéseket. Hogyan látja most, csaknem egy év után a tanyai létet, miben ugyanaz, és esetleg miben más, miben jelent csalódást, mint amit eleve elképzeltek?*

– Természetesen nagy különbség van hétfégi lakos és állandó lakos között. Amikor csak hétveket vagy heteket töltöttünk fent a hegyen, akkor nem igazán érzékeljük a havasi élet nehézségeit, de ugyanígy a szépségét sem láthattuk teljességében. Most, egy esztendő múltával kezdtük megismerni az itt élő embereket, érényekkel és hibáikkal együtt. Habár Székelyföld egészét magaménak érzem, mégis szembesülnöm kellett azzal, hogy az itteni közösség jövevényként kezel. Ez így van a székely falvakban is. Ha valaki beköltözik egy közösségbe, akkor még évtizedek múltán is éreztetik vele, hogy nem helybeli születésű. Ettől függetlenül a havasi csángó lakossággal jó kapcsolatom van. Tőlük vettem lovat, szekeret, a feleségem pedig nagy szeretettel tanítja a gyerekeiket. Most érzem magamat igazán gyakorló néprajzosnak. Megtanultam kaszálni, takarni, fát vágni, kotlót ültetni, lovat befogni, szántani. Kezdek mindent megtanulni, amire, úgy érzem, szükségem van. Már autót is javítok, vízpumpát, villanyt szerelek. A gyerekeimnek ennél többet sehol sem adhatnék. Úgy gondolom, hogy a gyerekből idefent a hegyen válik igazi, teljes értékű ember. Aki imával ébred és fekszik, s dolgozik tisztességgel.

Daczó Katalin

Rönkszállító autók teszik járhatatlanná az utat. Szélmalomharc